

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ РІЗНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

СКЛАДОВІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В СТАРШІЙ ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ ЗА СПОРТИВНИМ НАПРЯМКОМ

Олена Котова, Ганна Суханова

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

Аннотация

В статье рассматриваются универсальные составляющие учебно-воспитательного процесса в старшей профильной школе – в соответствии с действующей в Украине концепцией. Рассматривается и анализируется проблема профильного обучения в общеобразовательных школах. Содержательная основа профильного обучения ориентирует организацию учебного процесса на ознакомление старшеклассников с основными формами профессиональной деятельности учителя или тренера. Она направлена на повышение спортивного мастерства в избранном виде физкультурно-оздоровительной или спортивной деятельности. Установлено, что профильное обучение способствует формированию у старшеклассников интереса и мотивации на дальнейшее профессиональное самоопределение. Его основой является развитие специфических физических качеств и двигательных умений и навыков, комплекса теоретико-методических знаний.

Ключевые слова: профильное обучение, спортивное направление, общеобразовательная школа.

Annotation

The issue discusses the universal compounds of educational process in senior type school in correspondence with modern Ukrainian concept. The problem of the type teaching in general schools is examined and analysed. Rich in content basis of the type teaching orients organization of educational process on the acquaintance of senior pupils with the basic forms of teacher or trainer professional activity. It is directed on the increasing of sporting trade in a selected kind of athletic-health-improvement or sport activity. It is set that the type teaching helps in forming for the senior pupils of interest and motivation on further professional self-determination. Its basis is the development of specific physical qualities and motive abilities and skills, the complex theoretical - methodological knowledge.

Key words: profile teaching, sporting direction, general school.

Постановка проблеми.

Сьогодні систему освіти визначають такі принципи та пріоритети, які раніше існували лише як оптимальна теоретична конструкція: максимальна демократизація освіти на засадах доступності для всіх, автономія освітніх закладів, наступність різних ступенів освіти, гуманоцентрична орієнтація навчально-виховного процесу, співробітництво освітніх структур різних організаційних установ; гуманізація освітнього процесу з орієнтацією на моральні цінності, всебічний розвиток людини, формування загальної та екологічної свідомості, синтез потреб єдиних стандартів освіти та широкої диференціації освіти.

Принципове значення має те, що в законодавчу основу системи освіти покладено державні інтереси і система загальнолюдських цінностей, серед яких провідною визнано стан здоров'я людини, суспільства в цілому, а особливо – молоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сучасні філософи, аналізуючи розвиток освіти, зазначають, що глобальна освітня тенденція – це формування взаємозв'язку філософсько-освітньої методології, педагогічної теорії та освітньої практики в умовах практично необмеженого різноманіття. Загальноосвітні навчальні заклади в умовах реалізації оновленої концепції профільного навчання в старшій школі за

спортивним напрямом, потребують виявлення універсальних складових навчально-виховного процесу, які не заперечують своєрідності конкретної школи і дозволяють відповідати загальній тенденції профільності. [1]

Досліджуючи проблеми профільного навчання та професійної підготовки фахівців з фізичного виховання, науковці наголошують на важливості теоретико-методичного і фізичного аспектів, професійно-педагогічної спрямованості, психолого-педагогічних основ навчання, розвитку професійно важливих здібностей. [3,10]

У галузі фізичного виховання за профілем навчання ця проблема розглядалася в роботах М. Зубалія, Л. Іванової, І. Латипова, Т.Ротерс. [4,5,8,9]

Проте проблема профільного навчання та підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у старшій школі розглянуто недостатньо.

Постановка завдань дослідження. Мета статті полягає в розгляді освітнього простору та виховного потенціалу профільного навчання за спортивним напрямом як ефективного середовища набуття старшокласниками життєвих компетентностей та як універсальних складових сучасного навчально-виховного процесу в старшій школі.

Загальновідомо, що зміцнення можливостей системи освіти перетворює її на одного з основних суб'єктів соціального розвитку, що організовує більшість життєвого часу практично всіх членів суспільства. Ця позиція є надзвичайно актуальною для освітнього простору профільної старшої школи, яка, по суті, є основою для вибору старшокласниками та їх батьками майбутньої професії.

З метою уточнення позицій, винесених у назву статті, звернемося для обґрунтування висновків та трансляції їх педагогічній спільноті до словників.

• Простір – спосіб існування різноманітних матеріальних

новоутворень; первинні загальнолюдські інституції, за допомогою яких сприймається та емпірично осмислюється оточуючий людину життєвий світ; концептуальний елемент, за допомогою якого конструюються універсальні теоретичні моделі, призначені для репрезентації фізико-космологічних реалій, лінгвістичних, психічних, культурологічних феноменів; категорія, яка характеризує процес спільних і змінних способів діяльності людей [2].

• Простір – позначає форми буття речей та явищ, які відбивають, з одного боку, їх співбуття, існування, з іншого – процес зміни їх одне одним... У межах концептуальних моделей можливий багатовимірний простір...

Отже, освітній простір профільного навчання в цілому та за спортивним напрямом, зокрема, можна визнати концептуальним елементом сучасної шкільної освіти, за допомогою якого конструюються як універсальна теоретична модель концепції профільної освіти в старшій школі України, так і реальний навчально-виховний процес конкретного загальноосвітнього навчального закладу, учні якого обрали спортивний профіль. [3].

Оскільки, освітній простір є багатовимірним, то й спортивний напрям є не обмежуючим фактором стосовно гармонійного розвитку особистості, а, навпаки інтегруючим навколо домінанти вибору освітньої траєкторії відповідно до професійного вибору. Як розмаїття видів спорту вимагає підґрунтя – здоров'я, так і спортивний профіль вимагає високого рівня знань учнів з усього циклу навчальних предметів, зокрема, біології, хімії, фізики, математики тощо. У процесі співбуття елементів освітнього простору відбувається зростання його основних елементів, а отже й зростання компетентностей учнів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У контексті реаліза-

ції концепції профільної старшої школи – «зростання» розуміється нами як перманентне зростання реального обсягу знань, умінь і навичок, або в сучасному аспекті – компетентностей учнів, яке супроводжується зростанням результатів навчання – навчальних досягнень учнів, а також стійкою тенденцією до зміцнення здоров'я та переконаністю в точності вибору майбутньої професії. У сукупності показники зростання сприяють загальному позитивному емоційному фону навчання за спортивним напрямом для кожного конкретного учня. Іншими словами, навчання за спортивним напрямом має високий освітній, розвиваючий та виховний потенціал.

Оскільки поняття “концепція” вживається в освіті як синонім стратегії, мети, то з метою уточнення й однозначності розуміння підходів, з'ясуємо це поняття. Концепція (лат. розуміння, система) – певний спосіб розуміння, трактування будь-якого предмета, явища, процесу, провідна ідея для їх систематичного висвітлення; концепція – це цілісна система поглядів на явище, тлумачення його положень, основна ідея теорії. [6,7].

Організація профільного навчання за спортивним напрямом має посісти в освітньому просторі навчального закладу місце провідної ідеї, сприяти цілісності системи поглядів усіх учасників навчально-виховного процесу. Стратегічно основні положення і практичні кроки й механізми впровадження цієї ідеї зумовлюють використання всіх можливих ресурсів (кадрових, інформаційних, фінансових, матеріально-технічних) для найефективнішого досягнення поставлених цілей – прогнозованих результатів, які задовольнятимуть сьогоднішній професійний вибір учнів та їхнє майбутнє професійне навчання за обраним напрямом, зокрема, спортивним. [4,5,9].

Виховний потенціал спортивного напрямку в старшій профільній школі є, на нашу думку, сукупністю впливів на особистість учня як освітнього простору навчального закладу в цілому, так і конкретно педагогів, однокласників, однолітків, значимих дорослих, наприклад, видатних спортсменів. Оскільки в межах статті це ґрунтовне питання не може бути висвітлено досконало, то обмежимося лише зауваженнями стосовно педагогів.

Кадрове забезпечення спортивного профілю навчання в старшій школі потребує педагогів з високим рівнем професіоналізму, тобто таких учителів, які як суб'єкти праці характеризуються високим рівнем професійно важливих або особистісно-ділових якостей, креативності, а також наявністю ціннісних орієнтацій, спрямованих на прогресивний особистісний та соціально значимий професійний розвиток молоді.

Реальний освітній простір конкретної школи з профільним навчанням за спортивним напрямком вимагає від педагогів професійної діяльності нової якості, яка характеризується високою професійною кваліфікацією та компетентністю, наявністю різноманітних навичок і умінь, володінням сучасними алгоритмами та способами розв'язання професійних завдань, що в комплексі дозволяє здійснювати діяльність з високою та стабільною продуктивністю. [9,10].

Аналіз нової редакції концепції профільної освіти в старшій школі дозволяє визначити наступні позиції як такі, що потребують уваги всіх, хто надає професійні педагогічні знання та впроваджує концепцію в освітній простір навчального закладу.

1. Потребує оновлення і поглиблення психологічна складова педагогічної освіти, адже основними поняттями Концепції є диференціація, інтеграція та спеціалізація; зазначено, що профільна

школа найповніше реалізує принцип особистісно орієнтованого навчання; потребують однозначного розуміння терміни – професійне самовизначення, виховання особистості (отже актуальні знання про особистість як таку); у цілому концепція не може бути реалізованою, якщо в навчальному закладі немає професійного психолога, який повною мірою володіє інструментарієм стосовно визначення здібностей, нахилів та інтересів учнів, здатний забезпечити профдіагностику, результати якої є основою вибору напрямку профілізації.

2. Потребують оновлення педагогічні знання, адже вчитель має опанувати такі принципи профільного навчання, як фуркація, варіативність і альтернативність, наступність та неперервність, гнучкість, діагностико-прогностична реалізованість, і відповідно до них організувати навчання учнів.

3. Потребують розширення знання з предмета, оскільки в межах кожного з п'яти напрямів профілізації може бути стільки навчальних профілів, скільки будуть відповідати вибору учнів, наприклад, спортивний напрямок вже зараз представлений у школах області понад десятьма профілями, отже є потреба в педагогах, здатних надати учням ґрунтовні знання в межах курсів за вибором, з профільних предметів.

4. Теза Концепції про те, що профільні предмети вивчаються поглиблено, актуалізує оновлення методичних умінь педагогів та зумовлює впровадження в профільне навчання інтерактивних методик та інноваційних технологій, адже вчитель має забезпечити більш глибоке і повне опанування понять, законів, теорій, передбачених стандартом; дотримуватися системного підходу викладу навчального матеріалу, його логічного впорядкування; широко використовувати знання споріднених предметів; органі-

зовувати дослідницьку, проектну діяльність учнів тощо.

5. Новим для сучасної освітньої практики є й визначення в Концепції трьох рівнів опанування учнями змісту предметів, очевидно науковцям та педагогам-практикам доведеться найближчим часом докласти зусилля для того, щоб позначити чіткі межі вивчення конкретного предмета на академічному рівні та рівні профільної підготовки, рівень стандарту визначений Державним стандартом.

6. Учитель має бути готовий запропонувати декілька спецкурсів для забезпечення профілю, з яких учень вибере необхідні.

7. Традиційно вчитель працював за одною-двома програмами та за одним-двома підручниками; профільне навчання вимагатиме від педагога умінь розробляти індивідуальні навчальні програми відповідно до розроблених адміністрацією індивідуальних навчальних планів, а також вміння одночасної роботи за декількома підручниками в межах одного класу учнів; необхідно опанувати педагогу й модульний принцип – доповнення програми загальноосвітньої школи набором модулів, які й забезпечать поглиблене вивчення предмета.

8. Концепція профільного навчання вимагає оновлення управлінських умінь керівників навчальних закладів – вони мають моделювати доцільний профільний навчально-виховний процес у школі, складати відповідні робочі навчальні плани на основі базових, усвідомлювати особливості викладання навчальних предметів на різних рівнях, володіти ефективною діагностикою рівня навчальних досягнень учнів, забезпечувати розвиток професіоналізму педагогів у системі методичної роботи тощо. [6,7,8].

Висновки

Для забезпечення необхідного рівня професійної компетентно-

сті вчителів та керівників шкіл у межах упровадження Концепції профільної старшої школи важливо врахувати умовні категорії педагогів, науково-методична робота з якими на всіх рівнях буде спрямована на оновлення психолого-педагогічних знань, а саме:

- учителі основної школи, які забезпечують допрофільну підготовку;

- учителі старшої школи, які поглиблено – на основі диференціації викладають профільні предмети та спецкурси;

- директори і заступники директорів шкіл, які розробляють робочі навчальні плани конкретних профілів навчання і моделюють відповідний навчально-виховний процес;

- шкільні психологи, які забезпечують психологічних супровід учнів у профільній школі, діагностику інтересів учнів у допрофільному навчанні.

Таким чином, універсальними складовими навчально-виховного процесу в профільній старшій школі, на нашу думку, можуть бути визначені такі: освітній про-

стір як характеристика педагогічної системи профільної старшої школи, виховний потенціал профілю навчання, високий професіоналізм педагогів.

Література:

1. Артемова Л.К. Профильное обучение: опыт, проблемы, пути решения / Л.К. Артемова // Школьные технологии. – 2003. – № 4. – С. 22 – 31.
2. Бібік Н. Профільна школа як стратегія рівного доступу до якісної освіти / Н. Бібік // Директор шк. – 2004. – № 37. – С. 2 – 3.
3. Железняк Ю.Д. Готовить будущих учителей еще за школьной партией / Ю. Д. Железняк, В.А. Голубев // Физ. культура в шк. – 1993. – № 4. – С. 63 – 64.
4. Зубалій М. Зміст навчальної діяльності старшокласників зі спортивного профілю / М. Зубалій // Здоров'я та фіз. культура. – 2008. – № 3. – С. 1 – 5.
5. Іванова Л. Особливості профільного навчання з фізичної культури / Л. Іванова // Фіз. виховання в шк. – 2004. – № 1. – С. 5 – 6.

6. Концепція профільного навчання в старшій школі // Інформ. зб. М-ва освіти і науки України. – 2003. – № 24. – С. 3 – 15.
7. Концепція педагогічної освіти : Затверджено МО України від 23 груд. обучения студентів 1998 р. – К. : Генеза, 1998. – 13 с. Програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів. Спортивний профіль. 10 – 11 кл. // Фіз. виховання в шк. – 2004. – № 2. – С. 7
8. Латыпов И.К. Концептуальные основы профильного обучения в области физической культуры / И.К. Латыпов // Спорт в шк. – 2006. – № 17. – С. 40 – 48.
9. Ротерс Т.Т. Теоретичні засади профільного навчання старшокласників за спортивним напрямком / Т.Т. Ротерс // Фізичне виховання різних груп населення. – Донецьк, 2008. – С. 12 – 15.
10. Шиян Б.М. Теорія фізичного виховання : навч. посіб. для студ. ф-тів фіз. виховання / Б.М. Шиян, В. Г. Папуша. – Т. : Збруч, 2000. – 183 с.

